

Nem telt zsúfolásig a művelődési ház koncertterme, de ez abból a szempontból nem is baj, hiszen egy ilyen jellegű előadást és beszélgetést a legjobb szűk körben tartani. Nem is sokakat érdekel, hiszen sokan azt mondják, van annyi borzalom ma is, hogy nem kíváncsiak a múlt szenvedéseire. A kérdés viszont az, hogy egyesek hogy éltek túl a háborúkat, a kényszermunkatábort, a mínusz 42 fokot?

A 85 éves **Rózsás János** tizenéves korában

szovjet állampolgár lett

A háborúból vesztes államokként kikerült államok Szovjetunióba vitt hadifoglyainak becsült száma (Rózsás János)

- ez azonban nem hangzik annyira humorosan, ha tudjuk, hogy nem jókedvükből lettek azzá, hiszen az akkori szovjet törvények egyike szerint kényszermunkatáborba hurcoltak egy része automatikusan az lett. Rózsás János egyetlen „bűne” az volt, hogy a háború idején leventekatoná lett - az orosz bevonuláskor elfogták és úgy ítélték tíz évre, hogy sem a tárgyalásból, sem az ítéletből egy kukkot nem értett. Az volt csak biztos, hogy a speciális szovjet „munkaügyi minisztérium”, a GULAG rendelkezett vele és küldte Ukrajnába, majd Észak-Uralba, illetve Kazahsztánba.

A magyar elhurcoltaknak három kategóriája volt: a *jóvátételi kényszermunkások* - ezekről **Sztálin** és

Rákosi

személyesen egyezett meg, volt, akit 1944-ben vittek el és csak 1951-ben jött haza, a „*málenkij robotra*”

vitt svábok - kb. 120 ezer embernek (felük odaveszett) a „kis” munkából 4-5 év lett, valamint a „*háborús bűnösök*”

- katonák, leventék, több mint százezren. Rózsás utóbbiak között volt, s mikor kivitték a

Szovjetbe

, kerek perec megmondták nekik, hogy „amíg Sztálin él, politikai elítélt nem fog szabadulni”.

Köztörvényesekkel, bűnözőkkel raboskodtak együtt,

árvák voltak az árvák között,

hiszen a többiektől eltérően még levelezniük sem szabadott, mínusz 42 fokban is erdőirtáson vagy kőbányában dolgoztak. A borzalmas körülmények tizedelték a lágerek lakóit, egymást hajszolták a normáért, a falatnyi enniválóért, a minimális dohányért. A lágereket megjárta idős ember pedig kihangsúlyozta: az Istenben való hit tartotta benne a lelket, valamint az, hogy elfogadta sorsát – s ezt akkor is kihangsúlyozta, amikor az előadás végén a teremben ülők közül egy szintén a Szovjetunióban raboskodott, ma szintén 85 éves öregúr feltette a kérdést, hogy mi adott erőt neki, majd a kapott válasz után hozzátette, hogy „olyan kevesen bírtuk ki azt a négy esztendő is”.

„Amíg lehet, szólok azok helyett, akik már nem tudnak”

Sztálin 1953 márciusában bekövetkezett halála után a körülmények enyhültek, Rózsás a legelső magyar csoporttal került haza a legyőzött, újfent megcsonkított Magyarországra, ahol ÁVÓ-sok fogadták. 1961-ben rehabilitálták, de 1963-ban még kettős állampolgár volt, „hogy

Putyinnál hogy áll a szénám, nem tudom" - fűzte hozzá viccesen. Néha viccesen mesélt a borzalmakról is, de ilyen ő: elmesélte azt is, hogy itthoni megaláztatásai után (nem kapott fizetésemelést, korlátozták minden lépését, stb.) a párttitkár csóválta a fejét, hogy „nincs ezzel a Rózsával semmi baj, csak ne mosolyogna mindig".

Hazatérte után könyvelőként helyezkedett el, több könyvet írt a témáról hazakerülése után, de ezek csak később jelenhettek meg: *Keserű ifjúság* (1986), *Éltető reménység* (1987), *Duszja nővér* (1995),
Gulag Lexikon (2000),
Leventesors (2000).

GULAG és barátság

„Én 1956-ban azért nem mentem el, mert tudtam, hogy mi a honvág" - mondta el Rózsás, pedig a forradalom után kirúgták állásából. De később visszavették és az Antall kormány idején kárpótlást kapott, [Alekszandr Szolzsenyicinnel](#) pedig annak haláláig levelezett.

